

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst en foto's Annette van Berkel

Kauwende metselbij in de tuin

Mijn eerste ontmoeting met de kauwende metselbij was in 2023 op koeienogen (de bloemen) bij de biologische stadsboerderij.

Ik had eerst helemaal niet door dat het wat anders was dan de tuinbladsnijder. Toen ik mijn foto's goed ging bekijken, vond ik dat deze bij een wel een erg dikke kop had, zwaar gepunteerd (met veel duidelijke putjes over kop borststuk en achterlijf) was en ook een wat rare achterlijfsvorm had voor een tuinbladsnijder. In eerste instantie wist ik totaal niet welke soort ik nu voor me had, maar bij navraag bleek het een kauwende metselbij (*Osmia leaiana*) of een zwartbronzen houtmetselbij (*Osmia niveata*) te zijn.

Kauwende metselbij of zwartbronzen houtmetselbij

Kauwende metselbij of zwartbronzen houtmetselbij is een dubbelsoort: zonder het beestje onder de binoculair te leggen is niet te zien welke van de twee soorten het is. Het is een zwarte bij van 7-8 mm lengte, iets kleiner dan de honingbij, met een vrij dunne, bruinige beharing en onopvallende bandjes op de achterlijfssegmenten. Het hele lijf is zwaar gepunteerd en de vleugels zijn wat verdonkerd. Bij een bepaalde lichtval glimmen de achterlijfssegmenten zwartbronzen neigend naar blauw-metallic. De vrouwtjes hebben een oranje buikschuier voor het verzamelen van het stuifmeel. Omdat ik niet kan zien wat het verschil is tussen de twee soorten, noem ik de bijen in dit artikel voor het gemak verder kauwende metselbij. Wat hier beschreven staat voor de kauwende metselbij geldt ook voor de zwartbronzen houtmetselbij.

Ook in mijn tuin

Pas in 2024 zag ik in mijn tuin mijn eerste kauwende metselbij op groot streepzaad (een geweldige plant voor wilde bijen!). Het is een metselbij die net als de gehoornde en rosse metselbijen gebruik maakt van bijenhotes (zie *Bijenhouden* 2021-2 en -3). Normaliter gebruiken de kauwende metselbijen allerlei holtes in dood hout. In mijn tuin zag ik op een gegeven moment een vrouwtje met een volle scopa (verzamelharen) een van de holtes in een houtblok ingaan. Op het knoopkruid zag ik ook enkele mannetjes. Een van die mannen droeg een hele berg mijten met zich mee. De mijten zijn opruimers van afval in nestgangen en gebruiken de bij om in nieuwe gangen te komen. Alleen als het er erg veel worden, ruimen ze ook de nestinhoud met bijenvoedsel en larven op. Mannetjes met veel mijten kunnen niet ver vliegen, dus wellicht zaten ze vorig jaar al in een bijenhotel de buurt.

Kauwende metselbijen heten niet voor niets zo. Zij metselen niet met klei of leem, maar maken tussenwandjes en afsluitproppen van fijngekauwd plantmateriaal. Uiteindelijk zag ik in augustus meerdere gevulde gaatjes in mijn bijenhotel.

Knoopkruid

De kauwende metselbij is oligolectisch, wat betekent dat zij alleen stuifmeel op planten van één soort of familie verzamelt. In dit geval op bloemen uit de composietenfamilie. In mijn tuin vlogen ze op de enkele groot streepzaadplanten en vooral op het streepzaad van de achterburen die hun hele tuin ermee vol hadden staan. Toen de dijk gemaaid werd in juni kwam er een grote vaas met knoopkruid bij (voor bijen en vazen zie *Bijenhouden* 2024-6). Hier vlogen ze ook erg goed op. Helaas vonden mijn achterburen groot streepzaad onkruid en hebben ze het midden in de vliegtijd van de kauwende metselbij weggehaald. Omdat mijn streepzaad al zo'n beetje uitgebloeid raakte, hadden de bijen nog alleen de vaas met knoopkruid. In de omgeving stonden er verder weinig andere planten uit de composietenfamilie in bloei. Wat nu?

Ik moet bekennen dat ik heb gedaan wat ik nooit doe: ik ben op plekken waar de dijk nog niet gemaaid was en heel erg veel knoopkruid stond, knoopkruid gaan plukken voor op de vaas. Gezien de hoeveelheid die er op die dijk stond, denk ik dat ik daar geen bestuivers mee tekortgedaan heb. Ik zorgde dat er continu zo'n 50 tot 80 bloeiende bloemenhoofdjes aanwezig waren. Dat kon ik volhouden tot in juli de andere plekken op de dijk gemaaid werden.

Kauwende metselbij drukt met haar achterste poten helmhokjes tegen haar scopa

De kauwende metselbijen waren er erg blij mee: op een gegeven moment waren er vijf vrouwtjes tegelijk stuifmeel aan het verzamelen. Erg leuk om te zien was dat zo'n stuifmeel verzamelend vrouwtje met haar achterpootjes de stuifmeelhokjes tegen haar scopa duwt. Soms slaat ze met haar achterlijf op de helmhokjes om het stuifmeel zo bij elkaar te krijgen.

Kauwende metselbij vrouwtje op koeienogen

Kauwende metselbij foeragerend op knoopkruid

Kauwende metselbij mannetje met mijten

Kauwende metselbij blad kauwend